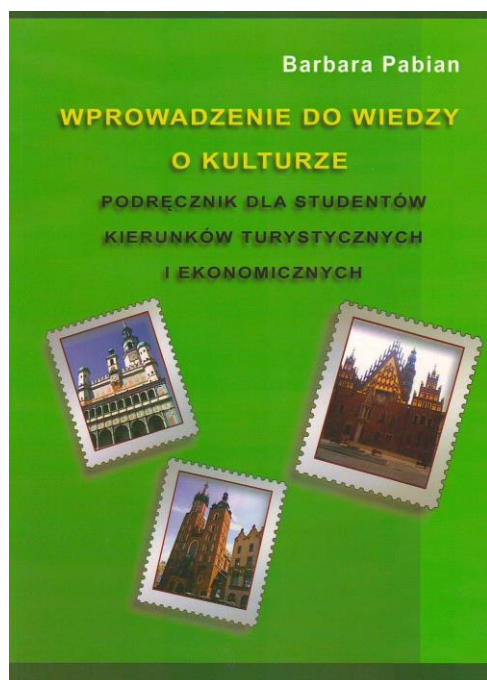

Recenzje:

Dorota Świtła-Trybek

Wprowadzenie do wiedzy o kulturze. Podręcznik dla studentów kierunków turystycznych i ekonomicznych

Wprowadzenie do wiedzy o kulturze. Podręcznik dla studentów kierunków turystycznych i ekonomicznych

Autor: Barbara Pabian

Oprawa: miękka

Ilość stron: 179

Rok wydania: 2013

Wydawnictwo: Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach

ISBN: 978-83-7875-117-5

„Zgodnie z autonomią programową i ramami kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego, w obszarze nauk społecznych powinny znaleźć się przedmioty, które ułatwiłyby studentom percepcję kulturowych wartości estetycznych, poznawczych i obyczajowych oraz właściwą interpretację faktów i zjawisk kulturowych. Treści z zakresu wiedzy o kulturze ujmują się w programach studiów na różnych wydziałach uniwersyteckich, w tym kierunkach ekonomicznych i turystycznych”. Ten wprowadzający cytat pochodzi z najnowszej książki Barbary Pabian, opublikowanej pod koniec 2013 roku w Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach. Autorka podjęła się opracowania podręcznika, który łączyłby elementy wiedzy o kulturze z problematyką turystyki i biznesu. Warto dodać, iż Barbara Pabian jest autorką dwóch innych wysoko ocenianych monografii: *Atrakcje turystyczne Polski. Walory kulturowe* (2006) i *Dziedzictwo kulturowe Częstochowskiego. Wierzenia, zwyczaje i obrzędy rodzinne* (2009).

Książka składa się z pięciu rozdziałów i dobrze opracowanej Bibliografii, uwzględniającej najnowszy stan badań. W pierwszym, zatytułowanym *Kultura i jej związki z turystyką*, Autorka w sposób przejrzysty wyjaśnia: sposoby definiowania kultury (opisowo-wyliczające, historyczne, normatywne, psychologiczne, strukturalistyczne, genetyczne), kategorie, typy i elementy kultury. Osobne miejsce poświęca walorom kulturowym w turystyce, omawiając główne walory kulturowe Polski, zwłaszcza te chronione międzynarodową konwencją ze względu na szczególną wartość dla dziedzictwa światowego, m.in. obiekty z Listy UNESCO, jak i tematyczne szlaki kulturowe. W przypadku szlaków kulturowych, dla pełniejszego ich zobrazowania, podaje przykłady wybranych szlaków dziedzictwa kulturowego w Polsce (szlaki historyczne i archeologiczne; szlaki etnograficzne, szlaki zabytków architektury i przemysłu; szlaki biograficzne), co z pewnością pozwoli czytelnikowi na pełniejszy ogląd tego zjawiska. Współcześnie wszak stale przybywa nowych szlaków, które projektowane są w skali międzynarodowej, krajowej, regionalnej.

Drugi rozdział również ma charakter porządkujący. Scharakteryzowano w nim główne nurty kultury narodowej (w aspekcie historycznym i w relacji do teraźniejszości), zwracając przy tym uwagę na materialne ślady omawianych kultur (chłopskiej, szlacheckiej i mieszczańskiej), w tym zabytki architektury i budownictwa. Pojawiają się zatem informacje

o parkach etnograficznych, jak i punktach ochrony *in situ* (tj. w miejscu swego powstania), odbywających się tam cykliczne imprezach folklorystycznych, także innych turystycznych atrakcjach. Osobne miejsce zajmują informacje o dziedzictwie kulinarnym polskiej wsi i promocji produktów regionalnych jako elementach produktu turystycznego związanego z turystyką wiejską. Z kolei przy omawianiu zabytków kultury szlacheckiej wskazano na ich nowe przeznaczenie (muzea kultury wiejskiej, muzea biograficzne, adaptowanie na działalność biznesowo-rekreacyjną). W tej części pojawia się również zagadnienie masowych imprez artystycznych, które – jak utrzymuje Pabian – „są specyficznym walorem krajoznawczym”. Moim zdaniem ujęcie różnorodnych i treściowo bogatych zagadnień w jednym rozdziale jest niewątpliwie zadaniem trudnym do wykonania. Autorka poradziła sobie z tym problemem i przygotowała „materiał” w sposób systematyzujący i klarowny.

Tematyka rozdziału trzeciego koncentruje się wokół problematyki czasoprzestrzeni jako formy istnienia kultury i turystyki. Pabian celowo wskazuje na różnice w pojmowaniu czasu dawniej i dziś, co wydaje się bardzo dobrym zamysłem, zważywszy na fakt, iż czas należy do uniwersalnych kategorii każdej kultury, a jego odczuwanie nie zawsze było takie same. Czas w kulturach archaicznych i oralnych określany jest jako czas zwykły i sakralny (cykliczny i odnawialny); determinowany przyrodą i nakierowany na przeszłość; natomiast nowoczesne doświadczanie czasu wskazuje, iż jest to czas linearny, z odróżnionymi: przeszłością, teraźniejszością i przyszłością. Uświadomienie różnic w podejściu do czasu we współczesnym świecie umożliwia wykazanie, iż turystyka związana jest ze stylem życia i kulturą czasu wolnego, a te z kolei nie sposób analizować bez uwzględnienia przestrzeni turystycznej przybierającej zróżnicowane formy, co czytelnicy w tej części podręcznika scharakteryzowano. Pabian posiłkuje się przy tym opracowaniami: S. Liszewskiego, W. Kolasińskiej, W. Kaprowskiego, D. MacCanela.

W rozdziale czwartym zatytułowanym *Sacrum w przestrzeni świata*, odwołując się do geografii kulturowej, a w jej obrębie do geografii religii, wskazano na dynamicznie rozwijającą się współcześnie turystykę pielgrzymkowo-religijną, zaprezentowano makroregiony pielgrzymkowe świata, a także tradycje pielgrzymowania na przestrzeni wieków. Pielgrzymowanie jest fenomenem kulturowym, na który zwracali uwagę w studium antropologicznym Victor Turner i Edith Turner. Szkoda, że Autorka podręcznika nie odwołała się do tej pracy (*Obraz i pielgrzymka w kulturze chrześcijańskiej*). Z pewnością spojrzenie przywołanych badaczy byłoby cenną wskazówką dla czytelników, jak można interpretować zjawisko pielgrzymowania, biorąc pod uwagę różne aspekty. Mimo tego przeoczenia, uważam, że koncepcja tej części pracy i zarysowana w niej problematyka została dobrze opracowana, a podjęte w niej zagadnienia w sposób syntetyczny pozwalają spojrzeć na religie i turystykę religijną jako na zjawisko obecne w historii ludzkości od tysiącleci, kształtujące określone formy przeżywania sacrum.

Ostatni rozdział dotyczy komunikacji międzykulturowej. Wiedza o różnicach kulturowych w dobie globalizacji, „otwarcia się świata” jest dzisiaj niezbędna, aby zrozumieć nie tylko własną kulturę, ale i kultury innych narodów. Dobrze zatem stało się, że Pabian w niniejszym podręczniku podjęła się zasygnalizowania tej problematyki, czytelnicy mają możliwość zapoznać się z podstawowymi pojęciami z zakresu komunikacji międzykulturowej (stereotypy, etnocentryzm, uprzedzenia, relatywizm kulturowy, tygiel narodów, pluralizm kulturowy), pomoże to w przyjęciu właściwej postawy wobec odmienności kulturowych i ułatwi dostrzeżenie problemów współczesności.

Przedstawiona publikacja, starannie wydana, ma przejrzystą konstrukcję i jest pożytecznym wprowadzeniem w problematykę wiedzy o kulturze. Na rynku wydawniczym można znaleźć wiele publikacji z zakresu nauk wiedzy o kulturze. Są to jednak zazwyczaj pozycje, w których podejmowane i analizowane są konkretne zagadnienia z perspektywy określonej dyscypliny naukowej. A w związku z tym skierowane są one zazwyczaj do wąskiego kręgu czytelników. Tymczasem, w dobie rozwijających się stale różnych

specjalizacji i kierunków studiów, coraz częściej potrzebne są w pracy dydaktycznej takie opracowania, które w sposób wyraźny przedstawiają syntezę wiedzy z danej dziedziny nauki. Moim zdaniem *Wprowadzenie do wiedzy o kulturze. Podręcznik dla studentów kierunków turystycznych i ekonomicznych* autorstwa Barbary Pabian jest przykładem dobrze przygotowanego opracowania, które może być pomocne właśnie na kierunkach realizujących przedmioty obejmujące treści z zakresu zjawisk kulturowych. Sięgnąć po niego mogą także wszystkie te osoby, które interesują się zagadnieniami kultury i turystyki.

Zaletą książki Barbary Pabian jest graficzny sposób opracowania materiału. Przy bogactwie zaprezentowanych zagadnień najistotniejsze pojęcia wyróżniono za pomocą pogrubień, także odpowiednia wielkość czcionki przypisów oraz prawidłowy ich zapis niewątpliwie ułatwiają lekturę. Zamieszczone w książce tabele, zgodnie z obowiązującymi zasadami edytorskimi, opatrzone są tytułami i źródłami. Przywołane kwestie są bardzo ważne zważywszy na fakt, iż adresatami podręcznika są przede wszystkim studenci. Z całą pewnością można stwierdzić, iż recenzowany podręcznik został przygotowany ze starannością i może być przykładem kompetentnie opracowanego wydawnictwa.